

Kansalais- ja työmarkkinajärjestöjen arviointi kestävän kehityksen tavoitteiden edistymisestä

Agenda2030-ohjelman kestävän kehityksen tavoitteiden toimeenpano jatkuu vuoteen 2030 saakka. Tavoitteiden edistymistä eri maissa seurataan vapaaehtoisilla maaraporteilla (Voluntary National Review, VNR). Suomi julkaisi toisen Agenda2030-maaraporttinsa 3.6.2020. Raportissa arvioidaan jokaisen 17 kestävän kehityksen tavoitteen edistymistä Suomessa vuosina 2016–2019.

Useat eri tahot, kuten elinkeinoelämän, kansalaisyhteiskunnan, tiedeyhteisön, kaupunkien ja alueiden sekä nuorten edustajat osallistuivat raportin kirjoittamiseen. Arvioinnin tehneet viranomaiset ja noin 50 kansalais- ja työmarkkinajärjestöä tuottivat itsenäisesti omat versionsa, jotka esitetään raportissa rinnakkain.

Arviot tuotettiin järjestöjen yhteistyönä siten, että Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo ry kokosi työryhmän kustakin tavoitteesta avoimen kutsun pohjalta ja koordinoi ryhmien työskentelyä. Arviointiin osallistui eri tavoitteiden osalta muutamasta yli kymmeneen järjestöä. Tähän tiedostoon on koottu järjestöjen tekemien arviointien suomenkieliset versiot. Kunkin tavoitteen kohdalla mainitaan arviointiin osallistuneet järjestöt.

Tavoite 1: Poistaa köyhyys sen kaikissa muodoissa kaikkialta

trendi: negatiivinen

Suomi ei saavuta tavoitetta vähentää köyhyys- tai syrjäytymisriskiin kuuluvien ihmisten määrää. Suomi on EU:n 2020-strategiassa sitoutunut, että riskin piiriin kuuluu 770 000 ihmistä vuonna 2020. Vuonna 2018 heitä oli 856 000 (15,84 prosenttia väestöstä).

Vuosien 2016–2019 indeksileikkaukset ja -jäädytykset vaikuttivat perusturvaan huomattavasti. Ensisijaisten perusturvaetuuksien heikennykset siirsivät ihmisiä toimeentulotuen varaan. Sitä sai 2018 joka kymmenes kotitalous, noin 470 000 henkilöä. Köyhyyttä lisäsivät myös vuokra-asumisen kalleus ja terveydenhuollon asiakasmaksujen sekä matkakustannusten ja lääkkeiden omavastuun nostaminen. Lakisääteisen perusturvan riittävyyden arvioinnin perusteella työmarkkinatuella olevan työttömän, kotihoidon tuen ja vähimmäismääräisten sairaus- ja vanhempainpäivärahan saajien tulotasot eivät riitä kohtuulliseen minimikulutukseen. Opiskelijan sosiaaliturva kattaa sen opintolainan kanssa. Eläkeläisen perusturva yltyä siihen, mutta arviointi ei huomioi sairastamisen kuluja.

Köyhyys koskettaa vähintään noin 120 000 lasta, ja se vaikuttaa jo alle kaksivuotiaiden mahdollisuuksiin elämässä. Köyhyys vaikeuttaa koulunkäyntiä, heikentää vapaa-ajan valintoja ja lisää syrjäytymisen riskiä. Lasten pienituloisuusaste on kasvanut 10,2 prosentista (2016) 11,1 prosenttiin (2017). Hallitus ei sido lapsilisiä indeksiin, vaikka korotustarve on 47–68 prosenttia, jos pyritään nykyjärjestelmän alun (1994) reaalitasolle. Muita köyhyysriskissä olevia ovat muun muassa yksinasuvat, alityöllistetyt, yksinhuoltajat, maahanmuuttajat, vammaiset, pitkäaikaissairaat ja rangaistuksia suorittavat. Yrittäjistä noin seitsemän prosenttia elää alle köyhyysrajan, etenkin itsensä työllistäjät.

Suomi ei täytä velvollisuuttaan köyhyyden globaalista vähentämisestä. Suomi leikkasi 2015–2019 noin 40 prosenttia kehitysrahoituksestaan – myös kansalaisjärjestöiltä, vaikka ne tavoittavat kaikkein heikoimmassa asemassa olevat. Suomi ei maksa 0,2 prosenttia BKTL:sta vähiten kehittyneille maille (2019 luku oli 0,15) ja antaa humanitaarista apua 30 prosenttia vähemmän kuin 2014.

Suomi on tehnyt joitain toimia köyhyyden vähentämiseksi. Pääosin perusturvaan kohdistui indeksijäädetyksiä ja -leikkauksia, mutta yksittäisiä etuuksia myös korotettiin 2016–2019, kuten takuueläkettä sekä vähimmäismääräisiä sairaus- ja vanhempainpäivärahoja. Vuoden 2020 alusta palautettiin normaalit indeksikorotukset, korotettiin pienimpiä eläkkeitä, vähimmäismääräisiä päivärahoja (mm. työttömyys- ja sairauspäivärahoja), elatustukea sekä lapsilisän yksinhuoltajakorotusta ja 4. ja 5. lapsen lapsilisää. Suunta on oikea, mutta korotukset eivät korjaa kaikkia tehtyjä heikennyksiä.

Parantunut työllisyysaste on hyödyttänyt työllistyneitä työttömiä, yli vuoden työttömänä olleiden määrä lähes puolittui 2015–2019 (122 000 -> 63 000). Myönteistä on myös vuoden 2020 aikana voimaan tulevat uudistukset: subjektiivisen päivähoito-oikeuden palautus kaikille, aktiivimallin purku ja opintorahan sitominen uudelleen kansaeläkeindeksiin.

Suomen tulee:

- jatkaa perusturvan korottamista, ja luoda ymmärrettävä ja joustava sosiaaliturvajärjestelmä
- lisätä kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen tuotantoa
- päättää toisen asteen koulutuksen maksuttomuudesta ja tukea lasten ja nuorten yhdenvertaisia harrastusmahdollisuuksia
- uudistaa työllisyyspalveluita yksilöllisemmiksi
- arvioida määrän lisäksi avoimien työpaikkojen säällisyyttä
- tukea kehitysyhteistyöllä kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia; ohjata vähintään 0,2 prosenttia BKTL:sta kaikkein köyhimmille maille
- nostaa humanitaarisen avun määrää.

Arviointiin osallistuneet järjestöt: Attac ry, Fida International ry, Kriminaalihuollon tukisäätiö sr, Pelastakaa Lapset ry, Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo ry, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Työttömien Keskusjärjestö ry.

Tavoite 2: Ei nälkää

trendi: neutraali

Suomen haasteena on ihmisten huono-osaisuus, johon liittyy myös nälkää tai puutetta ruoasta, mutta tuen tarpeesta on hyvin vähän tietoa ja tilastoja.

EU:n tilastokeskuksen mukaan ruoan hinta oli Suomessa vuonna 2018 lähes 20 prosenttia korkeampi kuin muissa EU-maissa, mutta Suomi ei silti ole veropoliittisilla ratkaisuilla tukenut ruoan saatavuutta. Hintarakenne olisi mahdollista tehdä sellaiseksi, että tuottajat saavat myynnistä riittävän toimentulon ja kuluttajilla olisi varaa ostaa ravitsevaa ja terveellistä ruokaa.

Ruokaturvaa olisi mahdollista edistää sekä kansallisesti että globaalisti niin, että ihmisten hyvinvointi tasapuolisesti lisääntyy, unohtamatta luonnon monimuotoisuutta ja ilmastokestävyyttä. Maailmanlaajuisesti aliravitsemusta ja nälkää kokevat erityisesti itse ruoantuottajat ja maataloussektorin työntekijät. Suomen olisi mahdollista entistä paremmin edistää globaalia ruokaturvaa, jos panostaisi ruokajärjestelmien kehittämiseen kehityspolitiikassaan. Vuosina 2016-2019 Suomen kehitysyhteistyömäärärahoja sekä tutkimusrahoitusta kuitenkin leikattiin, ja ruokaturvaan vaikuttavien teemojen rahoitus on jäänyt vähäiselle huomiolle.

Maatalouden kasvihuonekaasupäästöissä ei ole ollut suurta vuosien välistä vaihtelua, vuonna 2018 osuus oli 11 prosenttia Suomen kokonaispäästöistä. Esimerkiksi maidontuotannon metaanipäästöjä on saatu vähennettyä 50 vuoden aikana. Ruoantuotannon kokonaispäästöjen alentamisessa on vielä paljon tekemistä, jos Suomi tavoittelee hiilineutraaliutta vuonna 2035.

Peltoviljelyssä viljakasvien satotasot eivät ole nousseet 2000-luvulla. Yhtenä syynä on ruoantuotannon heikko kannattavuus sekä vuokrateltojen suuri osuus peltoalasta ja vuokrasopimusten lyhyys. Maaperän kasvukunnosta ei ole pystytty huolehtimaan kunnolla. Myönteistä on se, että teollisten väkilannoitteiden käyttö on vähentynyt ja ravinteiden kierrätykseen sekä kierrätysravinteiden puhtauteen on panostettu. Ravinteiden käyttömäärän väheneminen näkyy typen ja fosforin ravinnetaseiden laskuna viimeisen 30 vuoden aikana.

Suomi on onnistunut kansallisella tasolla siinä, että ruoka-apu on monimuotoistunut ja inhimillistynyt, ja avun saatavuus on parantunut. On myös tapahtunut asennemuutos, häpeä ruoka-apun vastaanottamisesta on vähentynyt.

Ruoka-apun rakenteet ovat selkeytyneet ja tieto avun hallinnoinnista on lisääntynyt. Kiertotalousnäkökulma ja hävikin vähentämisen hyväksyminen ovat vaikuttaneet myönteisesti ruoka-apun kehitykseen. Ruoka-apua tarjoaa myös yhä useamman toimijan ketju. Mukana on usein kuntia, järjestöjä, seurakuntia ja päivittäistavarakauppoja.

Eduskunta on vuodesta 2016 kohdistanut valtionavustusta ruoka-apun järjestämiseen kolmannen sektorin toimijoille. Vuonna 2019 avustusta myönnettiin myös ruoka-apun kestävien ratkaisujen kehittämiseen, akuutin ruoka-apun rinnalle.

Suomen tulee:

- hankkia tutkimustietoa siitä, kuinka moni suomalainen tarvitsee ruoka-apua ja miten apua on parasta toteuttaa, jotta hätäavusta ei tulisi pysyvää
- tehdä rakenteellisia ratkaisuja köyhyyden vähentämiseen perusturvan uudistamisesta ja asumiskustannusten hillitsemisestä
- taata julkista rahoitusta ruoka-aputoiminnan jatkamiseksi ja kehittämiseksi
- varmistaa veropoliittisilla ratkaisuilla, että ruoan hintarakenne takaa tuottajille riittävän toimeentulon ja kuluttajilla on varaa ostaa ravitsevaa ja terveellistä ruokaa
- laatia laki, joka auttaa vähentämään ruokahävikkiä koko elintarvikeketjussa
- kasvattaa ruokaturvaan kohdistuvaa kehitysrahoitusta ja tukea monisektorista sekä monitoimijayhteistyötä
- vaikuttaa siihen, että CAP 2021-27 tukee ilmastokestävää ja biodiversiteettiä kasvattavaa maataloutta, joka ottaa myös vesienhoidon tavoitteet huomioon.

Arviointiin osallistuneet järjestöt: Fida International ry, Food and Forest Development Finland (FFD), Kansainvälinen Solidaarisuussäätiö sr, Kirkkopalvelut ry, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry, Sininauhaliitto ry, Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo ry, Työttömien Keskusjärjestö ry, ViaDia ry.

Tavoite 3: Terveystt ja hyvinvointia

trendi: negatiivinen

Suomen haasteena on, että rahoitus globaalille terveystyölle on vähentynyt viime vuosina, vaikka terveys on perinteisesti ollut Suomen keskeinen painopiste. Erityisen huolestuttavaa on, että Suomi ei rahoita enää YK:n hiv- ja aidsjärjestöä, UNAIDSia. Suomella on erityistä osaamista terveydenhuollon kehittämisessä, ja terveysalan kehitysyhteistyön on osoitettu olevan tuloksellista. Globaalin terveyden osaaminen on myös turva Suomen varautuessa globaaleihin terveysuhkiin.

Suomen terveystalv palvelujärjestelmä on yksi Euroopan eriarvoisimmista. Hyvinvointi- ja terveyserot ovat merkittäviä. Terveystalv huollon voimavarojen epätasainen maantieteellinen jakautuminen vahvistaa eriarvoisuutta hoitoon pääsyssä. Palvelurakenteita on yritetty uudistaa useamman hallituskauden ajan tuloksetta.

Ikääntyneiden määrä Suomessa kasvaa, vuonna 2030 heitä on arviolta 1,5 miljoonaa. Ikääntyneisiin ei kohdistu riittävästi terveystt ja hyvinvointia edistäviä toimia.

Panostus suomalaisten seksuaaliterveyteen väheni. Ainoa seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämistä koordinoitunut valtionhallinnon alainen Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen Seli-yksikkö lakkautettiin.

Lääkäriseura Duodecim ja erikoislääkäriyhdistykset tuottavat tutkimustietoon perustuvia Käypä hoito -suosituksia tärkeistä suomalaisten terveyteen vaikuttavista sairauksista ja niiden ehkäisystä, hoidosta ja kuntoutuksesta. Rahoituksen pienenemisen vuoksi ne eivät voi tuottaa uusia suosituksia eikä ylläpitää kaikkia nykyisiä.

Vuoden 2017 alkoholilaki lisäsi alkoholin saatavuutta. Alkoholisyyt selittävät miesten sosiaaliryhmittäisistä kuolleisuuseroista viidenneksen ja naisilla kuudesosan. Lääkkeiden saatavuushäiriöt ovat kasvaneet rajusti viimeisen kymmenen vuoden aikana ja osin johtaneet joidenkin elintärkeiden lääkkeiden pitkittyneisiin toimitushäiriöihin. Kotitalouksien osuus terveydenhuoltomenoista on Suomessa suurempi kuin muissa Pohjoismaissa ja EU:ssa keskimäärin. Psykoterapiat ja muut psykososiaaliset hoitomenetelmät kuuluvat Suomessa julkisen sektorin terveystalouteen, mutta saatavuus on heikko.

Suomi on onnistunut siinä, että painottaa kehityspoliittisessa linjauksessa seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja että on aktiivisesti puolustanut niitä ja niihin liittyviä oikeuksia EU:ssa. Suomi on nostanut vammaisten oikeudet kehityspoliittikan läpileikkaavaksi teemaksi ja rahoittaa YK:n vammaiskumppanuusohjelmaa, jonka pääasiallisia toteuttajia ovat järjestöt, erityisesti vammaisjärjestöt.

Marinin hallitusohjelma nostaa tavoitteeksi terveys- ja hyvinvointierojen kaventamisen laadukkailla sosiaali- ja terveystalouteilla ja korostaa ennaltaehkäisevää terveystaloutta ja terveyttä edistäviä verotoimia. Ohjelma lupaa turvata välttämättömän hoidon kaikille paperittomille. Toteutuessaan lakimuutos olisi merkittävä askel perustavanlaatuisen ihmisoikeuden toteutumisessa.

Hallitusohjelmassa on myös kirjaus maksuttoman ehkäisyn kokeilusta alle 25-vuotiaille, mikä on nuorten seksuaaliterveyden ja yhdenvertaisuuden kannalta merkittävää. Tupakkalaki on vahvistanut tupakkapolitiikkaa ja luonut nikotiinitonta elinympäristöä. Koko väestön, erityisesti nuorten tupakointi on vähentynyt. Suomessa on valmisteltu kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020–2030, ja käynnistetty yli hallituskausien ulottuvan lapsistrategian valmistelu.

Suomen tulee:

- panostaa hallitusohjelman toteuttamiseen siten, että turvataan yhdenvertaiset terveys- ja hyvinvointipalvelut kaikille
- nostaa globaali terveys kehityspoliittikan painopisteeksi ja sen rahoitus leikkausta edeltävälle tasolle
- tukea erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien terveystaloutten saatavuutta sekä Suomessa että globaalisti.

Arviointiin osallistuneet järjestöt: Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry, Invalidiliitto ry, Lääkärin sosiaalinen vastuu ry, MIELI Suomen Mielenterveys ry, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo ry ja Väestöliitto ry.

Tavoite 4: Hyvä koulutus

trendi: positiivinen

Suomen haasteena on, että kehitys yhteistyön koulutus painotuksesta huolimatta monitoimijayhteistyö ei toimi, ja vuoropuhelusta huolimatta toimijat toimivat omissa silloissaan. Suomi vie innokkaasti osaamistaan maailmalle ja haluaa vahvistaa koulutusviennin ja kehitys yhteistyön suhdetta. Tämä suhde ei kuitenkaan ole selkeä, sen painotuksia ja lähtökohtia tulisi kirkastaa. Koulutusvientikeskusteluun kaivataan eettisiä pelisääntöjä.

Uusien varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmien hienot kirjaukset kestävästä kehityksestä vaarantuvat, kun opetus- ja kasvatushenkilöstön työtaakka ja kirjausten aiheuttamat odotukset kasvavat. Koulutustavoitteen toteuttaminen niin Suomessa kuin globaalisti edellyttää opettajien korkeaa koulutustasoa, hyviä ja turvallisia työolosuhteita ja riittävää palkkausta. Tätä ei ole riittävästi huomioitu kehitys yhteistyössä.

Keskeinen parantamista vaativa asia Suomessa on koulutuksen tasa-arvo. Vanhempien koulutustaso ja sosio-ekonominen asema ovat vahvasti yhteydessä lasten koulumenestykseen ja myöhempään intoon opiskella. Tyttöjen ja poikien koulumenestyksessä on selkeä ero tyttöjen eduksi, ja toimintarajoitteiset nuoret kokevat syrjintää ja epätasa-arvoa. Myös alueellinen tasa-arvo on vaarantunut opetuksen keskittyessä suurempiin yksiköihin ja isoimpiin asutuskeskuksiin.

Kestävän kehityksen osaamisen ja globaalien kansalaistaitojen edistämisen osalta aikuisille suunnattuja oppimisen mahdollisuuksia on tarjolla varsin vähän, vaikka osaamista tarvittaisiin kipeästi yhteiskunnan rakenteellisissa uudistuksissa. Jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia on syytä kehittää niin Suomessa kuin globaalisti.

Suomi on onnistunut vastaamaan globaalisti tunnistettuun oppimisen kriisiin ja rakentanut aktiivisesti kokoaan isompaa roolia ratkaisujen löytämiseksi. Koulutus on yksi kehitys yhteistyön painopisteistä. Tasaveroinen, laadukas koulutus on noussut esille niin kahden- ja monenvälisessä kehitys yhteistyössä kuin kansalaisjärjestöjenkin työssä.

Suomessa kestävä kehitys ja globaalit kansalaistaidot ovat vahvasti mukana valtakunnallisissa opetussuunnitelmissa ja tutkintojen perusteissa varhaiskasvatuksesta perusopetukseen ja toiselle asteelle. Laaja-alaiset osaamisalueet tukevat aktiivista maailmankansalaisuutta ja arvopohjassa korostuvat kestävä tulevaisuus rakentavat arvot. Opettajien täydennyskoulutukseen tarjolla olevassa julkisessa rahoituksessa on painotettu kestävä kehityksen näkökulmia. Myös uuden nuorisolain lähtökohdista löytyy aktiiviseen maailmankansalaisuuteen ohjaavia periaatteita.

Hallitusohjelmaan kirjatut tavoitteet maksuttomasta toisesta asteesta ja oppivelvollisuuden korottamisesta edistävät kaikkien mahdollisuutta vähintään toisen asteen koulutukseen ja antavat riittävät sivistykselliset valmiudet korkea-asteen opintoihin. Muutokset mahdollistavat koulutustason nousun ja työllisyyden kasvun. Näiden rinnalla on syytä pitää kiinni menestystekijöistä, kuten riittävästä opinto-ohjauksesta ja mahdollisuudesta joustaviin opintopolkuihin ja jatkuvaan oppimiseen.

Suomen tulee:

- edellyttää kaikessa rahoittamassaan koulutusyhteistyössä heikoimmassa asemassa olevien koulutusmahdollisuuksia ja koulutuksen laadun parantamista
- toimia systemaattisesti tasa-arvoisen koulutuksen edistämiseksi Suomessa ja globaalisti
- nostaa keskiöön globaalit kansalaistaidot ja kestäväen kehityksen osaaminen myös aikuisille suunnatussa koulutuksessa ja vahvistaa formaalin koulutuksen rinnalla non-formaalin ja informaalin oppimisen mahdollisuuksia
- huomioida alueellisuus, opettajaresurssit ja koulunkäynnin tuki laadukkaan koulutuksen saavutettavuuden turvaamiseksi koko maassa.

Arviointiin osallistuneet järjestöt: Invalidiliitto ry, Maa- ja metsätaloustuottajien Keskusliitto MTK ry, Open Knowledge Finland ry, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ, Plan International Suomi sr, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Suomen Lähetysseura ry, Suomen UNICEF ry, Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) ry.

Tavoite 5: Sukupuolten tasa-arvo

trendi: neutraali

Suomen haasteena on, että kehitysyhteistyövarojen rajujen leikkausten myötä väheni naisten ja tyttöjen oikeuksien painopisteen rahoitus yli 40 prosentilla. Painopisteen tavoitteet ja vaikutus ovat jääneet epäselväksi, eikä sukupuolten tasa-arvon läpileikkaavuus kehityspolitiikassa ole toteutunut luvatusi.

YK:n turvallisuusneuvoston 1325-päätöslauselman – naiset, rauha ja turvallisuus – toimeenpanoa haittaavat riittämättömät henkilöstöresurssit sekä julkisella sektorilla että järjestöissä, eikä toimeenpanon valtavirtaistaminen toteudu riittävästi.

Jopa 47 prosenttia suomalaisnaisista on kokenut fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa, ja vammaiset naiset ja maahanmuuttajanaiset kokevat väkivaltaa 2–3 kertaa enemmän kuin muut naiset.

Translain uudistaminen ihmisoikeusperustaiseksi on kesken. Turvakotien rahoitus ja asiakaspaikkojen määrä on tarpeeseen ja suosituksiin nähden riittämätön. Seksuaaliseen hyväksikäyttöön linkittyvää ihmiskauppaa tunnistetaan heikosti Suomessa. Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen vastaisen toimintaohjelman toteuttamiseen ei ole varattu tarvittavia

resursseja, avioliittoon pakottamisen rangaistavuutta ei voida varmistaa eikä ulkomailla solmittuja lapsiavioliittoja ole kriminalisoitu.

Koulutus- ja ammattialat ovat eriytyneitä sukupuolen mukaan, ja sukupuolten välinen palkkaero on kaventunut hitaasti. Naisen euro on 84 senttiä – ja maahanmuuttajanaisen 62 senttiä. Naisten työllisyysaste on miehiä alhaisempi, ja he tekevät miehiä useammin osa- ja määräaikaista työtä. Palkaton hoiva jakaantuu epätasaisesti sukupuolten välillä. Pisimpään kotihoidon tukea käyttävät vähän koulutetut äidit, joilla ei ole työpaikkaa, johon palata. 2015–2019 vanhustenhuollon painopistettä siirrettiin laitoshoidosta koti- ja omaishoitoon. Täyspäiväisistä omaishoitajista kaksi kolmasosaa on naisia.

Suomi on onnistuneesti nostanut naisten ja tyttöjen oikeudet ja aseman kehityspolitiikan painopisteeksi vuonna 2016, ja näkee myös seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet tärkeinä teemoina. Suomi on aktiivisesti puolustanut niitä kansainvälisesti ja linjasi vuonna 2019, että edistää niitä myös humanitaarisissa kriiseissä.

Suomi laati kolmannen kansallisen toimintaohjelman YK:n turvallisuusneuvoston 1325-päätöslauselman toimeenpanemiseksi vuosille 2018–2021. Istanbulin sopimuksen ratifioinnin myötä vuonna 2015 väkivallan uhreille tarkoitettuja palveluita on lisätty. Vuonna 2019 astui voimaan laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, kaikki alaikäisten avioliitot on kielletty ja lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rangaistuksia on tiukennettu. Avioliittolaista poistettiin kohdat, joissa puhutaan miehestä ja naisesta.

Naisten poliittinen osallistuminen on lisääntynyt. Vuonna 2019 eduskuntaan valittiin ennätysmäärä naisia kansanedustajiksi, 46 prosenttia. Hallitus on naisenemmistöinen, ja Suomella on ensi kertaa naiskomissaari.

Suomen tulee:

- laatia koko valtionhallinnon kattava ulkopolitiikan tasa-arvostrategia ja osoittaa siihen resurssit
- kasvattaa kehitysyhteistyövaroja, jotta naisten oikeuksia voidaan riittävästi edistää globaalisti ja varmistaa, että 85 prosenttia uusista hankkeista edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa merkittävänä osa- tai päätavoitteena.
- puuttua rakenteelliseen moniperustaiseen syrjintään, taata prekaarissa asemassa olevien naisten oikeudet
- edistää työelämän tasa-arvoa mm. palkka-avoimuuden, samapalkkaisuuden, raskaussyrjinnän ja perhevapaiden osalta
- ottaa sukupuolivaikutusten arviointi ja sukupuolitietoinen budjetointi kiinteäksi osaksi valtion ja kuntien toimintaa
- toimeenpanna Istanbulin sopimus täysimääräisesti, naisiin kohdistuva väkivalta on Suomen laajin ihmisoikeusongelma

Arviointiin osallistuneet järjestöt: Naisjärjestöjen Keskusliitto ry, Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry, Plan International Suomi rs, Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Suomen Lähetysseura ry, Suomen UN Women ry, Väestöliitto ry.

Tavoite 6: Puhdas vesi ja sanitaatio

trendi: positiivinen

Suomen haasteena on vesi- ja viemäriverkoston ikääntyminen. On arvioitu, että sen saneeraukseen pitäisi investoida 200–300 miljoonaa vuodessa nykyisen 100 miljoonan sijaan.

Joillakin pohjavesialueilla on todettu haitallisten aineiden pitoisuuksia ja veden tila voi heikentyä ilman suojelutoimia. Suomessa pääsee poikkeustilanteissa käsittelemätöntä jätevettä purkuvesistöihin, vaikka puhdistamojen tulee lain mukaan silloinkin täyttää puhdistusvelvoitteet. Joillakin alueilla puutteellinen kiinteistökohtainen jätevedenkäsittely voi aiheuttaa riskejä juomavedelle.

Globaalisti huolestuttavaa on se, että veden ja sanitaation kehityspoliittinen painotus ei näy käytännössä. Kehitysyhteistyön määrärahat ovat niiden osalta laskeneet 33 miljoonasta dollarista (2013) noin 4,5 miljoonaan (2017) ja maksatukset 130 miljoonasta eurosta (2016) reiluun kahteen miljoonaan (2018).

Suomi on onnistunut siinä, että vesihuollossa on lähes sadan prosentin saatavuus. Noin 90 prosenttia talouksista saa talousvetensä vesihuoltolaitosten verkostoista ja noin 85 prosenttia asukkaista on viemäroinnin ja keskitetyn jätevedenkäsittelyn piirissä. Keskitetyn vesihuollon toimittaman talousveden laatu on erittäin hyvää. Talousvedestä noin 65 prosenttia on pohjavettä. Suomessa on noin 3 900 vedenhankinnalle tärkeää pohjavesialuetta, joista suurin osa on hyvässä tilassa.

Suomi on viime vuosina tehnyt veden käytöstä entistä turvallisempaa. Esimerkiksi vuonna 2017 talousvettä toimittavat laitokset veloitettiin tekemään riskinarviointi, ympäristönsuojelulakia muutettiin sekä annettiin asetus talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla, hajajätevesiasetus ja uudisrakentamisen asetus, jossa huomioidaan wc- ja pesutilojen esteettömyys. Hajajätevesiasetuksen siirtymäaika umpeutui 2019. Asukkaille tarjottu neuvonta nosti ihmisten tietoisuutta jätevesien asianmukaisen puhdistamisen tärkeydestä. Neuvonta hyödytti myös vapaa-ajan asuntojen haltijoita.

Viisi ministeriötä (UM, MMM, YM, TEM, STM) teki vuonna 2018 yhteisen vesialan kansainvälisen strategian, jonka toimeenpano suunnitellaan ja raportoidaan vuosittain. Vuonna 2019 Suomi päivitti vesivaroja ja terveyttä koskevan pöytäkirjan kansalliset tavoitteet vuoteen 2030 asti. Ne on saavutettava tai ylläpidettävä vedestä aiheutuvien sairauksien estämiseksi.

Ympäristöministeriön käynnistämä vesiensuojelun tehostamisohjelma 2019–2023 haluaa tehdä Suomesta maailman tehokkaimman vesien suojelijan, muun muassa ravinteita ja haitallisia päästöjä vähentämällä, vesistöjä kunnostamalla sekä tutkimus- ja kehitystyötä lisäämällä.

Vesi ja sanitaatio on vuodesta 2016 lähtien ollut osa yhtä Suomen kehityspoliittikan painopistettä (ruokaturva, luonnonvarojen ja energian saatavuus). Useissa vesi-, sanitaatio- ja hygienia-sektorin hankkeissa näkyy myös toinen painopiste eli naisten ja tyttöjen oikeuksien vahvistaminen. Suomi

on ymmärtänyt veden ja sanitaation merkityksen kestävien kehitystavoitteiden saavuttamiseksi myös muilla sektoreilla.

Suomen 2000-luvulla rahoittamissa vesialan kehitysyhteistyöhankkeissa on kehitetty innovatiivinen toimintamalli, joka on tuonut hyviä tuloksia. Mallissa paikalliset yhteisöt, koulut ja terveysasemat hakevat rahoitustukea oman vesipisteen tai käymälän rakentamiseksi ja vastaavat itse oman vesihuoltonsa rakennuttamisesta, hankinnoista ja hallinnoinnista.

Suomen tulee:

- pienentää maatalouden ravinnepäästöjä
- huomioida vesi- ja sanitaatiokysymykset ilmastonmuutokseen varautumisessa
- huomioida vesialan kehitysyhteistyössä ilmastonmuutokset vaikutukset
- välittää nykyistä aktiivisemmin kokemuksiaan ja osaamistaan kansainvälisesti vesihuollon ja sanitaation lainsäädännöstä ja käytännöistä.

Arviointiin osallistuneet järjestöt: Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo ry, Käymäläseura Huussi ry, WaterAid.

Tavoite 7: Edullista ja puhdasta energiaa

trendi: negatiivinen

Suomen haasteena on se, että henkeä kohden energian kulutuksemme on maailman suurimpia. Tätä ei voi pitää kestäväenä. Energian kokonaiskulutus Suomessa oli 1,38 miljoonaa terajoulea vuonna 2018, ja suuri osa on edelleen fossiilisia polttoaineita.

Kestävään energiankäyttöön siirtymistä hidastaa se, että uusiutuvan energian tuet eivät jakaudu kasvihuonekaasuvaikutusten perusteella. Biopolttoaineet saavat suhteettoman paljon tukea, etenkin kun otetaan huomioon, että metsäenergia ei ole hiilineutraalia. Samaan aikaan fossiilisten polttoaineiden tuet ovat suuremmat kuin uusiutuvan energian tuet, noin miljardi euroa vuodessa. Lisäksi Suomen energiatukipolitiikassa on ollut ongelmana se, että politiikka on muuttunut hallitusten vaihtuessa, mikä haittaa kehitystä uusiutuvan energian osalta.

Suomessa uusiutuvista energianlähteistä merkittävin on puupolttoaineet, jotka kattavat 27 prosenttia energian kokonaiskulutuksesta. Bioenergian kasvanut kulutus on yksi osasy sille, että metsien hakkuut ovat lisääntyneet viime vuosina – ja samalla Suomen hiilinielut ovat pienentyneet ja metsäluonnon monimuotoisuus kärsinyt.

Kestävyyden kannalta on ongelmallista, että Suomen kokonaisenergiankulutuksesta 17 prosenttia katetaan ydinvoimalla. Ydinvoiman koko tuotantoketjun päästöt eivät ole matalia, eikä se ole riskitön ja ympäristön kannalta ongelmaton energiamuoto.

Turpeella tuotetaan noin kuusi prosenttia Suomen energiasta, mutta se aiheuttaa noin 12 prosenttia ilmastoa lämmittävistä päästöistä.

Kestävän kehityksen kannalta on tärkeää, että Suomi ajaa kestävää ja vastuullista energianpolitiikkaa myös kansainvälisesti ja EU-tasolla. Kehitysyhteistyössä tulee varmistaa, ettei tukia suuntaudu kestäättömille energiahankkeille.

Suomi on onnistunut kasvattamaan uusiutuvan energian tuotantoa huomattavasti viime vuosikymmeninä. Tähän ovat vaikuttaneet sekä teknologian kehitys että poliittiset toimet.

Vuonna 2018 uusiutuvilla energialähteillä katettiin Suomessa lähes 37 prosenttia energian kokonaiskulutuksesta ja 41 prosenttia loppukäytöstä.

Lisäksi Suomi on laatinut linjauksia ja toteuttanut poliittisia toimia uusiutuvan energian käytön edistämiseksi. Esimerkiksi kivihiielen energiakäytön vuonna 2029 kieltävä laki astui voimaan keväällä 2019.

Energiaköyhyyttä Suomessa ei käytännössä ole.

Suomen tulee:

- kääntää energian kokonaiskulutus selvään laskuun: tämä edellyttää taloudellista ohjausta, fossiilisten energialähteiden tukien lakkauttamista ja verotuksen korottamista sekä kannusteita energiatehokkuuden parantamiseen ja energiansäästöön
- luopua energiantuotannossa mahdollisimman nopeasti kaikista fossiilisista polttoaineista, mukaanlukien turve
- uudistaa energiaturkia tutkimustietoon pohjautuen ja ilmastopoliittisesti johdonmukaisesti
- asettaa uusiutuvalla energialle kestävyyskriteerit, jotka varmistavat ilmastohyödyn ja sen, ettei muuta ympäristöhaittaa aiheudu
- varmistaa, että bioenergian tuotantoon satsaaminen ei vaaranna hiilinieluja ja metsäluonnon monimuotoisuutta
- varmistaa, että mitään fossiilienergiashankkeita ei rahoiteta kehitysyhteistyövaroilla.

Arviointiin osallistuneet järjestöt: Attac ry, Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo ry, Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Siemenpuu-säätiö sr, Tekniikka elämää palvelemaan ry.

8**IHMISARVOISTA
TYÖTÄ JA
TALOUSKASVUA****Tavoite 8: Ihmisarvoista työtä ja kestäväää talouskasvua****trendi: neutraali**

Suomen haasteena on se, että työmarkkinoilla osaamiseen perustuva polarisaatio on syventynyt ja koulutuksen merkitys työpaikan saannissa ja säilyttämisessä on kasvanut. On myös ryhmiä, joiden työllistyminen on keskimääräistä vaikeampaa: esimerkiksi perustutkinnon varaan jääneet nuoret, maahanmuuttajat ja vammaiset henkilöt.

Alityöllisten osuus työllisistä on selkeästi kohonnut 2000-luvun alusta, johtuen osa-aikatyön kasvusta. Myös määräaikaisten ja muiden epätyypillisten työsuhteiden määrä on kasvussa. Esimerkiksi alustataloustyön piirissä palkat ovat matalat ja epävakaat sekä työsuhdeturva olematon.

Sosiaaliturvajärjestelmä ei ole pysynyt työelämän murroksessa mukana. Se aiheuttaa erityisesti itsensä työllistäjille ja muilla keikkatyöntekijöille toimeentulovaikeuksia. Järjestelmä on byrokraattinen, palvelut hajanaisia ja yksilön mahdollisuudet vaikuttaa vähäisiä.

Työvoimapalveluissa on vähennetty henkilökohtaista palvelua ja ulkoistettu valmennusta ja koulutusta. Työelämän kestävyuden näkökulmasta on huolestuttavaa, että osaamisen kehittäminen kasaantuu niille, joiden taidot ja mahdollisuudet ovat valmiiksi hyvät.

Naisten ja miesten palkkaerot ovat kaventuneet hitaasti. Hoivavastuun epätasainen jakautuminen sekä poissaolot työelämästä vaikuttavat edelleen naisten urakehitykseen ja palkkaeroihin.

Suomi ei ole onnistunut talouskasvun ja ympäristöhaittojen irtikytkennässä, vaan bkt kytkeytyy tiukasti raaka-aineiden ja energian kulutukseen. Eli bkt:n kasvaessa päästöt ja luonnonvarojen kulutus lisääntyvät.

Suomen pitäisi edistää ihmisoikeuksia ja työelämän perusoikeuksia kunnianhimoisemmin myös globaalisti. Erityisesti kehitys yhteistyövaroin tuettavan yritystoiminnan ihmisoikeusvaikutuksia ja syntyvien työpaikkojen ihmisarvoisuutta tulisi arvioida selkeillä kriteereillä.

Suomi on onnistunut kasvattamaan työllisyyttä vuodesta 2016 alkaen, pitkälti kansainvälisen talouskehityksen ansiosta. Vuoden 2019 lopussa työllisyysaste oli 73,0 prosenttia, ja esimerkiksi naisten ja nuorten työttömyysprosentti on pienentynyt.

Työelämäkysymykset ja työn merkitys köyhyyden vähentämisessä ovat nousseet vahvasti poliittiseen keskusteluun. Myös vammaisten ja osatyökykyisten työllisyys on noussut uudella tavalla työvoimapolitiikkaan.

Ihmisarvoisen työn edistämisessä tärkeä askel on hallitusohjelman lupaus laatia selvitys sitovan yritysvastuulain säätämiseksi. Aloitteen ytimessä on ihmisoikeusperustainen huolellisuusvelvoite, joka ulottaisi vastuullisuuden kaikkien suomalaisyritysten arvoketjuihin.

Suomen tulee:

- lisää resursseja työvoimapolkuun ja panostaa henkilökohtaisiin palveluihin ja erityisryhmiin
- uudistaa työsuojelulakia siten, että alustatalouden kaltaisissa töissä työsuojelu ja työnantajakäsite määritellään uudelleen
- aloittaa samapalkkaohjelman lakimuutosten kolmikantavalmistelu välittömästi ja varata ohjelmalle riittävät resurssit
- säätää kunnianhimoinen yritysvastuulaki, kehittää yritys vastuulle mittari kestävän kehityksen seurantaan sekä edistää yrityksiä sitovaa ihmisoikeuslainsäädäntöä myös EU- ja YK-tasolla
- asettaa ihmisoikeudet ja työelämän perusoikeudet kehityspolitiikan lähtökohdaksi sekä edistää kehitys- ja kauppapolitiikassa järjestäytymisvapautta, kollektiivisia neuvotteluita ja elämiseen riittäviä palkkoja
- johdonmukaisesti käyttää hyvinvoinnin ja kestävyysindikaattoreita päätöksenteon tukena ja varmistaa talouskehityksen ekologinen ja sosiaalinen kestävyys.

Arviointiin osallistuneet järjestöt: Attac ry, Changemaker, Eettisen kaupan puolesta ry, Invalidiliitto ry, Kansainvälinen Solidaarisuussäätiö sr, Marttaliitto ry, Reilu kauppa ry, STTK ry, Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus SASK ry, Suomen Lähetysseura ry.

Tavoite 9: Kestävää teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuureja

trendi: neutraali

Suomen haasteena on se, että olemme resurssi-intensiivinen talous, jossa kulutetaan paljon materiaa. Suomalaisista luonnonvaroista saadaan tuottoa noin euro kilolta, EU:ssa keskiarvo on kaksi euroa kilolta. Suomessa kuitenkin käytetään kestävästi erityisesti uusiutuvia luonnonvaroja, kuten metsää.

Jotta siirtyminen vähäpäästöiseen yhteiskuntaan onnistuu, tarvitaan myös elinkeinoelämässä suuria muutoksia sekä prosesseissa että materiaalin- ja energiankäytössä. Nyt liian suuri osa innovaatioista on tuotantoalojen sisäisiä parannuksia: resurssitehokkuus paranee ja päästöt pienenevät, mutta toimialat uusiutuvat liian hitaasti kuluttavien toimintojen ja arvoketjujen osalta.

Muutokseen tarvitaan miljardien eurojen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiopoliittisia investointeja sekä yritysten, julkishallinnon, tutkijoiden ja kansalaisyhteiskunnan yhteistyötä. 2000-luvun alussa Suomen TKI-politiikka (tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta) oli maailman huippua, mutta tilanne on heikentynyt huolestuttavasti: vuonna 2008 julkisen TKI-rahoituksen taso oli 3,8 prosenttia bkt:sta, vuonna 2019 vain 2,71.

Teollisuudenaloilta sekä kuluttajaliiketoiminnasta puuttuvat yhtenäiset mittarit ja vaikuttavuusarviointi. Rahoitusinstrumentit saattavat korostaa vain yhtä kestävyiden osa-aluetta jättäen toiset huomiotta. Suomi tunnetaan digitaalisen kehityksen mallimaana, mutta nopeiden kiinteiden verkkoyhteyksien saatavuudessa olemme Euroopan heikoimpia. Tämä uhkaa ihmisten ja alueiden tasavertaisuutta ja lisää digitaalista eriarvoisuutta.

Kehitysyhteistyössä Suomi tasapainoilee vientinsä edistämisen ja kehitystavoitteiden välillä. Globaalista talouskasvusta vain murto-osa hyödyttää köyhimpiä ihmisiä ja valtioita. Kehitysvarojen käyttö oman maan yritysten tukemiseen ei ole välttämättä tehokkain tapa tukea kehittyvien maiden infrastruktuuria, innovaatioita ja teollisuutta.

Suomi on onnistunut kehittämään maailman ensimmäisen kiertotalouden tiekartan vuonna 2016. Nyt tavoitteena on nostaa kiertotalous kilpailukyvyyn ja talouden kasvustrategian keskiöön, siirtyä vähähiiliseen energiaan, suhtautua luonnonvaroihin niukkuutena ja edistää elämäntavan muutosta kestäväälle tasolle.

Innovaatioekosysteemien merkitys kiertotalouden ja resurssiviisaiden ratkaisujen edistämässä on ymmärretty, ja Suomessa on käynnissä jo monta ansiokasta kiertotalouden ekosysteemiä. Kiertotaloudessa keskiössä ovat teollisuuden materiaalivirrat, mutta myös kuluttajaliiketoiminnassa ja kaupunkikeskittymissä kiertotalous on alettu huomioida. Myös kaupunkien ja maaseudun yhteistyöllä on iso merkitys, esimerkiksi biokaasun käytössä ja tuotannossa.

Liikenneväylien korjausvelkaa on purettu huomattavasti viime vuosina. Velkaa on pienennetty koko maassa: tämä parantaa saavutettavuutta, ihmisten kulkemista sekä talouden kehittymistä.

Suomi on tukenut kehitysmaiden infrastruktuuria, kestävä teollisuutta ja innovaatioita muun muassa Finnfundin, BEAM-Business with impact ja Finnpartnership-ohjelmien kautta. Bilateraalisten SAIS 1-2 -ohjelmilla Suomi on tukenut erityisesti eteläisen Afrikan innovaatioekosysteemiä, -koulutusta ja -yrittäjyyttä.

Suomen tulee:

- liittää kestävä kehityksen vaikuttavuusarviointi julkisen innovaatorahoituksen kriteereihin ja julkisiin hankintoihin
- uudistaa kaivoslaki kestäväksi sekä ympäristön että sosiaalisen ulottuvuuden osalta
- pitää kiinni tavoitteesta nostaa julkinen TKI-rahoitus vuoteen 2030 mennessä 4 prosenttiin bkt:sta
- tukea kehittyvien maiden innovaatiotoimintaa ja elinkeinorakennetta entistä voimakkaammin osana kehitys- ja kauppapolitiikkaa
- varmistaa toimivien liikenne- ja verkkoyhteyksien saavutettavuus koko maassa

Arvioniin osallistuneet järjestöt: Dodo ry, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry, Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Tekniikka elämää palvelemaan ry.

Tavoite 10: Vähentää eriarvoisuutta maiden sisällä ja niiden välillä

trendi: negatiivinen

Eriarvoisuus on Suomessa joidenkin osalta lisääntynyt. Tulo- ja varallisuuserojen kasvu taittui 2000-luvulla, mutta 2015–2019 muutokset tulonsiirroissa ja verotuksessa ovat suosineet hyvätuloisia. Kehitys kääntyy 2020, mutta korjaa vain osin tehtyjä heikennyksiä. Etuuksien indeksileikkaukset ja -jäädtykset, niiden verotuksen kiristäminen, asumistuen pienentynyt osuus vuokrasta ja aktiivimalli ovat eriarvoistaneet etenkin työttömiä, lapsiperheitä ja opiskelijoita. Lisäksi terveydenhuollon asiakasmaksut nousivat 40 prosenttia 2015–2016, mikä lisäsi maksujen aiheuttamia ulosottoja 50 prosentilla; 2019 niitä oli yli 457 000. Uusi alkoholilaki (2017) lisäsi alkoholin saatavuutta, ja kielteiset vaikutukset tuntuvat etenkin pienituloisilla, vähän koulutetuilla ja pitkäaikaistyöttömillä.

Joidenkin sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuus on kohentunut, mutta palvelujen ja alueiden välillä on isoja eroja. Ongelmia on etenkin vaikeassa asemassa olevien ihmisten palveluissa, kuten lastensuojelussa sekä mielenterveys- ja päihdehuollon palveluissa. Lapsiperheitä kuormittavat ongelmat (talous, mielenterveys, päihteet) kasautuvat. Lisäksi merkittäviä väestöryhmiä jää syrjään digitaalisista palveluista, työelämässä ja sen ulkopuolella olevat ovat terveyspalveluissa eriarvoisessa asemassa ja työ- ja elinkeinopalveluissa on puutteita.

Sukupuolittunutta eriarvoisuutta ovat naisten pienempi tulotaso (vammaisen naisen euro on pienin), asunnottomien naisten suhteellisen osuuden kasvaminen, naisvankien oikeuksien puutteet ja vaikeus vähentää naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Valtaväestöstä poikkeavat ryhmät kokevat eriarvoisuutta. Suomeen muuttaneiden työllisyysprosentti on muita matalampi, myös syrjintä ja vihapuhe vaikeuttavat elämää. Ihmisten talous ja tausta vaikuttavat yhteiskunnalliseen osallisuuteen. Korkeasti koulutettujen äänestysprosentti on korkeampi kuin perusasteen koulutuksen saaneiden, maahanmuuttotausta laskee poliittisen osallistumisen todennäköisyyttä.

Hallitusohjelma tiedostaa kansainvälisen järjestelmän eriarvoisuuden, tarpeen vahvistaa kehittyvien maiden asemaa ja verojen merkityksen kestäväen kehityksen rahoituksessa. Ohjelma ei kuitenkaan selkeästi kirjaa, että Suomi pyrkisi aktiivisesti vahvistamaan erityisesti YK:n roolia kansainvälisten verokäytäntöjen sopimisessa ja verovälttelyn torjumisessa.

Suomi on lyhentänyt erikoissairaanhoidon jonoja, taittanut asunnottomuutta ja nostanut lastensuojelun jälkihuollon ikärajan 25 vuoteen. Marinin hallitus on tehnyt tai on tekemässä myönteisiä kansallisia muutoksia muun muassa näissä asioissa: subjektiivinen päivähoito-oikeus, aktiivimallin poisto, etuuksien korotus, vanhusten laitoshoidon hoitajamitoitus, mielenterveysstrategia, päihde- ja riippuvuusstrategia, perhevapaakäytännöt, demokratiaohjelma,

naisiin kohdistuvan väkivallan torjuminen, translaainsäädäntö, sote- ja sotu-palvelut, sukupuolitettu budjetointi, tuki digiosaamiselle, oppivelvollisuuden nosto ja maksuton toinen aste. Verotuskysymyksissä Suomi on puheenjohtajana edistänyt julkista maakohtaista raportointia EU:ssa ja valmistellut uutta toimintaohjelmaa verotuksesta ja kehityksestä.

Suomen tulee:

- Jatkaa perusturvan korottamista ja luoda ymmärrettävä ja joustava sosiaaliturvajärjestelmä
- vahvistaa yhteistyötä viranomaisten kesken ja järjestöjen kanssa syrjäytyneiden ja erityisryhmien, myös lasten, tarpeiden kokonaisvaltaiseksi huomioimiseksi
- kehittää sote- ja työllisyyspalveluja asiakaslähtöisesti
- vahvistaa sukupuolitietoisuutta mm. budjetoinnissa ja työllisyystoimissa
- vahvistaa kauppa-, vero- ja kehityspolitiikalla monenkeskisten järjestelmien oikeudenmukaisuutta.

Arviointiin osallistuneet järjestöt: Attac ry, Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry, Invalidiliitto ry, Kriminaalihuollon tukisäätiö sr, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK, Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo, Suomen Lähetysseura ry.

Tavoite 11: Kestävät kaupungit ja yhteisöt

trendi: neutraali

Suomen haasteena on, että väestön ennustetaan keskittyvän kolmen keskuksen – Helsinki, Tampere, Turku – ympärille. Syrjäseutuja uhkaa julkisten palvelujen ja liikenneyhteyksien heikkeneminen. Suuressa osassa maata kiinteistöjen arvo on laskussa ja rakennusvelka kasvaa, mutta toisaalla on puute asunnoista. Tilanne ei ole kestävä.

Väestö ikääntyy, ja tavoitteena on, että 92 prosenttia yli 75-vuotiaista pystyisi asumaan kotona. Jopa miljoona asuntoa olisi saatava ikääntyneille soveltuvaksi, ja esteettömyyttä on lisättävä sekä uudis- että korjausrakentamisessa. Rakentamismääräyksiä on uudistettu ja valtio myöntää avustuksia korjausrakentamista ja erityisryhmien asumista varten, mutta nähtäväksi jää, riittävätkö toimet.

Suomen järjestelmien hauraus on lisääntynyt. Ilmastonmuutos lisää tarvetta varautua suoriin riskeihin, kuten tulviin ja myrskyihin. Globaalit katastrofit aiheuttavat välillisiä riskejä, kuten muutoksia ruoka- ja energiaturvassa. Toistaiseksi näitä riskejä ei ole ennakoitu ja ehkäisty riittävän konkreettisesti, jotta yhteiskunnan tasapaino ja huoltovarmuus voitaisiin taata poikkeustilanteissa. Kansainvälisesti Suomen tulee ehkäistä kriisien puhkeamista tukemalla paikallisyhteisöjen

resilienssiä ja edistämällä kestävästä rakentamisesta kehittyvissä maissa muun muassa kehitysyhteistyöllä.

Suomi on onnistunut siinä, että kiertotalouteen ja hiilineutraaliuteen on alettu kiinnittää enemmän huomiota rakentamisessa, kaupunkisuunnittelussa ja jätteiden käsittelyssä. Yhdyskuntajätteen kierrätyksen kasvu on kuitenkin pysähtynyt ja vaatii lisätoimia. Rakennetun ympäristön kiertotalouden tavoitteiden saavuttamista jarruttaa alan hidas muuttuminen. Suomessa tavoitellaan ravinnekiertojen sulkemista eli eloperäisten jätteiden kierrättämistä lannoitteiksi. Käytännön toimia on tehty maatilojen ja muiden toimijoiden yhteistyöverkostoissa sekä uusilla asuinalueilla, mutta toteutuminen on alkutekijöissään.

Raideliikenteen ja kevyen liikenteen kasvuun on investoitu, ja 2015–2018 matkojen lukumäärä rautateiden henkilöliikenteessä kasvoi 13 prosenttia. Pääkaupunkiseudun metro laajeni länteen ja vähensi hieman ajoneuvoliikennettä Helsinkiin. Parhaillaan on rakenteilla muitakin raideliikennehankkeita kuten Tampereen Ratikka. Kevyen liikenteen tukemiseksi useissa kaupungeissa otettiin käyttöön kaupunkipyörät. Panostus muuhun joukkoliikenteeseen ja energiatehokkuuteen, kuten biokaasubusseihin siirtyminen, on ollut riittämätöntä. Positiivista on esteettömyyden kehitys: kalustoa, laiturialueita ja lippujen hinnoittelua on uudistettu erityisryhmät huomioiden.

Kuntalaisten osallistumismahdollisuudet ovat parantuneet. Osallisuuden yhdenvertaisuuteen on kiinnitetty huomiota, mutta sitä on kehitettävä edelleen. Kaupunginosa- ja kylätoiminta on vilkastunut 2000-luvulla, mikä on edistänyt yhteisöllisyyttä, samoin kuin kaupunkiaktivismi.

Suomen tulee:

- hyödyntää digitalisaation mahdollisuuksia paikkariippumattoman työn lisäämiseksi maan eri alueilla
- tehdä liikenteen käyttövoiman muutos kestäväällä ja monipuolisella tavalla edistämällä sähkön ohella myös biokaasun käyttöä julkisessa ja henkilöliikenteessä
- huolehtia osallistumisen ja palvelujen saavutettavuudesta ja rakennetun ympäristön esteettömyydestä ja ikäystävällisyydestä yhdenvertaisuuden turvaamiseksi
- ottaa ravinnekiertojen sulkeminen tavoitteeksi niin teollisuudessa, asumisessa, viljelyssä kuin jätehuollossa
- edistää yhteisöjen resurssiviisautta ja kestävyyttä kriisitilanteissa laajentamalla jakamistalouden malleja
- varmistaa, että kaupunkisuunnittelussa turvataan tasapainoinen täydennysrakentaminen, käyttötarkoituksen muutokset sekä viherympäristöjen saavutettavuus
- ennakoida riskejä panostamalla ilmastonmuutoksen torjuntaan, sitomalla hiilidioksidipäästöjä, ottamalla vastuu ulkoistetuista päästöistä, siirtämällä varoja hiilivapaisiin investointeihin sekä tukemalla hauraita ja ilmastonmuutoksesta kärsiviä yhteisöjä.

Arviointiin osallistuneet järjestöt: Dodo ry, Invalidiliitto ry, Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo ry, Suomen Kylät ry, Ukumbi ry.

Tavoite 12: Vastuullista kuluttamista

trendi: negatiivinen

Suomen haasteena on, että luonnonvarojen kulutus henkeä kohden on meillä maailman suurimpia. Suomen talous kytkeytyy tiukasti raaka-aineiden ja energian kulutukseen. Suomen kansantalous tuotti 0,21 kiloa hiilidioksidia jokaista bkt:n euroa kohti – luku on yli kaksinkertainen verrattuna vaikkapa Ruotsiin tai Sveitsiin.

Suomalaisten keskimääräinen materiaalijalanjälki on yli 40 000 kg henkeä kohden vuodessa, ja ennemmin kasvussa kuin pienentymässä. Kestävä ja globaalisti oikeudenmukainen kulutuksen taso olisi noin viidennes nykyisestä. Myös suomalaisten tuottaman yhdyskuntajätteen määrä lisääntyi vuonna 2018, se kasvoi noin kahdeksan prosenttia edellisvuodesta. Suomalaiset tuottivat jätettä keskimäärin 550 kg per henkilö.

Suomi on luvannut puolittaa ruokahävikin vuoteen 2030 mennessä. Tämä on tervetullutta, sillä Suomessa tuhletaan vuosittain 400 miljoonaa kiloa syömäkelpoista ruokaa.

Valtava luonnonvarojen kulutus sekä tuotetun jätteen määrä on ristiriidassa kiertotaloutta koskevien kauniiden tavoitteiden kanssa. Suomelta puuttuu kokonaisvaltainen suunnitelma siitä, miten luonnonvarojen käyttöä kohtuullistetaan. Suomi ei esimerkiksi seuraa taloutensa materiaalihokkuuden avainlukuja kuin hyvin yleisellä DMC-mittarilla, ja suomalaisten kulutuksen globaaleista ympäristövaikutuksista on saatavilla vain hajanaista tietoa.

Suomi ei ole purkanut tukia fossiilisille polttoaineille tai muuten ympäristölle haitalliselle yritystoiminnalle.

Julkisia hankintoja tehdään Suomessa vuosittain noin 35 miljardin euron edestä, ja kuntien budjeteista yhä suurempi osuus on hankintoja. Harvassa kunnassa hankintoja kuitenkin johdetaan siten, että ne edistäisivät kunnan kestäväan kehitykseen liittyviä tavoitteita.

Suomi on onnistunut tavoitteessa laatiessaan vuonna 2016 kiertotalouden tiekartan ja sitä täydentävän kiertotalouden toimenpideohjelman. Tiekartassa asetetaan tavoitteeksi, että Suomi olisi kiertotalouden kärkimaa vuoteen 2025 mennessä.

Vastuullisen tuotannon ja kulutuksen näkökulmasta on myös lupaavaa, että Suomessa valmistellaan parhaillaan yritys vastuulainsäädäntöä, johon sisältyisi ihmisoikeusperustainen huolellisuusvelvoite.

Suomen tulee:

- laatia konkreettinen toimintaohjelma siitä, kuinka siirrytään hiilineutraaliin kiertotalouteen
- seurata ja vähentää suomalaisten kulutukseen perustuvia päästöjä ja muita kulutuksen ylijäämisiä ympäristövaikutuksia

- toteuttaa julkisia hankintoja siten, että koko hankintaprosessin ohjaavana periaatteena ovat vaikutukset yhteiskuntaan, kestävä kehitys ja ihmisoikeuksien toteutuminen, mm. tavaroiden ja palveluiden esteettömyys vammaisille henkilöille.
- kannustaa suomalaisia syömään ilmastoystävällistä ja ekologista ruokaa ja kiinnittää ruoan ympäristövaikutuksia arvioitaessa huomiota koko tuotantoketjuun
- löytää maa- ja metsätalousministeriön johdolla tehtävässä ruokahävikin tiekartassa konkreettisia toimenpiteitä, joilla kaikki ruokajärjestelmän toimijat saadaan vähentämään hävikkiä
- luopua kaikista tuista fossiilisille polttoaineille ja ympäristölle haitalliselle toiminnalle.

Arviointiin osallistuneet järjestöt: Attac ry, Changemaker, Eettisen kaupan puolesta ry., Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo ry, Invalidiliitto ry, Kuluttajaliitto ry, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry, Marttaliitto ry, Reilu kauppa ry, Kansainvälinen Solidaarisuussäätiö sr, STTK ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Suomen Lähetysseura ry.

Tavoite 13: Ilmastotoimia

trendi: negatiivinen

Suomen haasteena on, että päästömme ovat kaukana kestävästä ja globaalisti oikeudenmukaisesta tasosta, ja suunta on huolestuttava: vuonna 2018 kasvihuonekaasujen kokonaispäästöt kasvoivat kaksi prosenttia edellisvuoteen verrattuna.

Kokonaispäästöissä ei huomioida niitä suomalaisten kulutuksen päästöjä, jotka aiheutuvat Suomen rajojen ulkopuolella. Nämä kulutusperustaiset päästöt olivat vuonna 2015 noin kolmanneksen suuremmat kuin Suomen aluepäästöt eli laskennalliset kokonaispäästöt. Vuonna 2018 Suomen hiilinielu myös romahti yli 40 prosenttia edellisvuodesta ennätysuurten metsähakkuiden vuoksi.

Ilmastorahoituksen osalta Suomella on paljon parannettavaa. Rahoituksen kohdentamisesta puuttuvat selkeät kriteerit ja avoimuus. Suomen oikeudenmukainen osuus Pariisin sopimuksessa sovitusta 100 miljardin sitoumuksesta ilmastorahoitukseen olisi vähintään 200 miljoonaa vuodessa, mutta viime vuosina ilmastorahoituksemme on ollut alle puolet summasta.

Ennakoitavan julkisen lahjarahoituksen tulee muodostaa Suomen ilmastorahoituksen perusta – nykytilanteessa painotus on yksityisessä sektorissa ja markkinaperusteisissa instrumenteissa. Rahoitus ei myöskään ole "uutta tai erillistä", sillä ilmastorahoitus raportoidaan osana kehitysrahoitusta.

Ilmastolle haitalliseen rahoitukseen ei ole puututtu, ja Suomi rahoittaa edelleen fossiilisia energialähteitä kehitysrahoituksella. Rahoitusta ei myöskään kohdisteta tasaveroisesti hillintään ja sopeutumiseen.

Ilmastopolitiikka luo hyvinvointia, mahdollisuuksia toimeentuloon ja ihmisarvoista työtä vain, jos siirtymä ilmastokestävään yhteiskuntaan pystytään tekemään oikeudenmukaisesti jättämättä ketään jälkeen ja huomioimalla erityisesti haavoittuvat ryhmät. Ilmastonmuutos vaikuttaa erityisesti lasten ja nuorten elämään, mutta heitä ei ole proaktiivisesti kuultu, eikä huomioitu erityisen haavoittuvana kohderyhmänä.

Ilmastonmuutoksen hillitseminen, vaikutukset ja sopeutuminen tulisi sisällyttää opetussuunnitelmiin ja tutkinnon perusteisiin kaikilla opetusasteilla.

Suomi on onnistunut ilmastoteoissa selkeimmin säätämällä lain kivihiihden kiellosta 2029 mennessä. Päästökehitys on pitkällä aikavälillä mennyt hyvään suuntaan, mutta vuosina 2016–2018 päästöt ovat kasvaneet.

Kansalaisten ilmastoliike vaikutti vuoden 2019 eduskuntavaalien ohjelmiin ja tulokseen ja sitä kautta hallitusohjelmaan. Vasta ohjelman toimeenpano osoittaa, onnistuuko Suomi saavuttamaan hiilineutraaliustavoitteen vuoteen 2035 mennessä.

Suomen tulee:

- kiristää päästövähennystavoitetta 1,5 asteen mukaiseksi ja asettaa hiilinieluille tavoitteet, joilla hiilineutraalius voidaan saavuttaa ennen vuotta 2035
- luopua kaikista tuista fossiilisille polttoaineille ja ilmastoa haittaavalle toiminnalle sekä nostaa turpeen verotus vastaavaksi muiden fossiilisten polttoaineiden kanssa
- puuttua kulutuksen hiilijalanjälkeen tarjoamalla tiedollista ohjausta, taloudellisia kannusteita sekä lainsäädännöllistä ja verotuksellista ohjausta
- velvoittaa valtionyhtiöt 1,5 asteen mukaiseen toimintaan
- sisällyttää oikeudenmukaisen siirtymän periaatteet lainsäädäntöön sekä kansallisiin, alueellisiin ja sektorikohtaisiin ilmasto- ja energiastrategioihin
- nostaa kansainvälinen ilmastorahoitus vähintään 200 miljoonaan euroon vuodessa ja jakaa se tasaisesti sopeutumisen ja hillinnän välillä.

Arviointiin osallistuneet järjestöt: Attac ry, Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo ry, Plan International Suomi sr, Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Suomen Lähetysseura ry, Siemenpuusäätiö sr, Tekniikka elämää palvelemaan ry, Suomen UNICEF ry.

Tavoite 14: Vedenalainen elämä

trendi: neutraali

Suomen haasteena on, että rehevöityminen on monilla Itämeren alueilla huolestuttavalla tasolla ja rannikkovesien tilanne on vain tyydyttävä tai välttävä. Tavoitteena ollutta merten hyvää tilaa vuonna 2020 ei saavuteta, ja tavoitteelle ollaan määrittämässä uusi aikaraja vuoteen 2027.

Maatalouden aiheuttama ravinnekuorma on edelleen suuri. Lisäksi valtio tukee edelleen turvetuotantoa, vaikka turpeenotto ja siitä johtuva vesistöjen kiintoainekuormitus kiihdyttävät vesistöjen rehevöitymistä, aiheuttavat veden samenessa, kasvillisuuden ja levien kasvun kiihtymistä, pohjan liettymistä ja kalaston muuttumista särkikalavaltaisemmaksi.

Avohakkuiden määrä on kasvanut, ja niihin liittyvä maanmuokkaus nostaa vesistöihin valunnan myötä päätyvien ravinteiden ja kiintoaineksen määrää. Avohakkuut lisäävät vesistöjen rehevöitymistä, veden samentumista, hapen vähenemistä vesistöistä sekä vesieliöille haitallisen elohopean kulkeutumista vesistöihin.

Suomen 75 kalalajista 12 on uhanalaista, ja niistä moni on mereisiä lajeja. Lisäksi seitsemän lajia tunnetaan puutteellisesti. Haitalliset vieraslajit ovat lisääntyneet Itämeressä, ja ne syrjäyttävät alkuperäistä lajistoa.

Kalastuskiintiöt ovat monen lajin kohdalla EU-tasolla liian suuret. Vaikka Suomi on ajanut tieteelliseen tietoon perustuvia kiintiöitä, kiintiöt eivät ole pienentyneet. Myös kaupallisen lohienkalastuksen aikaistaminen Pohjanlahdella uhkaa Suomen merilohikantoja.

Mikromuovit ja niiden kertyminen eliöihin on uusi tunnistettu uhka.

Suomi on onnistunut tavoitteessa esimerkiksi täydentämällä Natura 2000 -verkostoa vuonna 2018 kolmella meriluonnon kannalta arvokkaalla alueella. Kolmivuotisella Vaeltavien ja uhanalaisten kalakantojen elvyttäminen -kärkihankkeella elvytettiin kalakantoja yhteistyössä paikallisten tahojen kanssa, ja vaelluskalojen elinolosuhteiden parantamiseen päätettiin vuonna 2019 varata aiempaa isompi summa.

Taantuvien ja uhanalaisten kalojen laittomalle kalastukselle on tullut tuntuva sakkomaksu, ja EU-tasolla Suomi on omilla kannanotoillaan pyrkinyt edistämään tieteellisesti kestävästä kalastuksen säätelyä.

Ympäristöministeriö on rahoittanut vesien- ja merenhoidon toimenpideohjelmaa toteuttavia ja tukevia hankkeita noin kahdeksalla miljoonalla eurolla. Monessa hankkeessa tavoitteena oli maalta vesistöön joutuvan ravinnekuorman pienentäminen. Rehevöitymisessä Suomenlahden tilanne on parantunut, kun pistekuormitusta on saatu vähennettyä.

Vesien suojeleminen tehostamisohjelma käynnistyi vuonna 2019, ja hallitus linjasi rahoitukseksi 69 miljoonaa euroa vuosille 2019–2023. Merialuesuunnittelun tueksi on koottu tietoa alueiden suojeleminen ja -statuksista. Mittavan merialueiden tutkimushankkeen VELMUn tuloksia hyödynnetään suunnittelutyön pohjana muun muassa Meriavain-hankkeessa, jonka tavoitteena on

tuottaa tietoa mereisten avainelinympäristöjen sijoittumisesta, runsaudesta ja laadusta.

Panttipullojärjestelmä on hyvä ja toimiva, se vähentää meriin päätyvän muovin määrää. Myös muovinkierrätystä on parannettu.

Suomen tulee:

- uudistaa vesi- ja ympäristönsuojelulakeja niin, että ne vastaavat vesipuitedirektiivin vaatimuksia aiheuttaja maksaa -periaatteen mukaisesti
- lopettaa avohakkuut valtion mailla
- kohdentaa maataloustukia vielä tehokkaammin vesistöjen rehevöitymistä ehkäisevään toimintaan
- ohjata ruokailutottumuksia voimakkaammin kasvisruoan suuntaan sekä tukea Itämeren kestävien kalakantojen hyödyntämistä ravintona
- kieltää tupakointi uimarannoilla, sillä merten ja rantojen yleisin jäte on tupakantumppi
- jatkaa kalateiden ennallistamista ja laajentaa kalatievelvoitteita.

Arviointiin osallistuneet järjestöt: Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo ry, Luontoliitto ry, Suomen luonnonsuojeluliitto ry.

Tavoite 15: Maanpäällinen elämä

trendi: negatiivinen

Suomen haasteena on luonnon köyhtymisen jatkuminen. Vuoden 2020 tavoitetta monimuotoisuuden kadon pysäyttämiseksi ei tulla Suomessakaan saavuttamaan. Suomen noin 400 luontotyypistä 48 prosenttia on arvioitu uhanalaisiksi. Uhanalaisimpia ovat perinnebiotoopit (100 %) (kedot, niityt, yms.) ja metsäiset luontotyypit (76 %). Uhanalaisuuden syinä ovat muun muassa metsien uudistamis- ja hoitotoimet, ojitukset, pellonraivaukset, rakentaminen, vesien rehevöityminen ja ilmastonmuutos.

Suomen metsä- ja kitumaan pinta-alasta 13 prosenttia on suojeltua, mutta Etelä-Suomessa vain 5 prosenttia. Metsälakia uudistettiin vuonna 2014, mikä on Luonnonvarakeskuksen mukaan johtanut metsälakikohteiden pinta-alan pienentymiseen 27 000 hehtaarilla. Tällä on suora negatiivinen vaikutus luonnon monimuotoisuuteen, mutta muutosten varsinaisia vaikutuksia metsäluontoon on tutkittava tarkemmin. Hakkuumäärät ovat keskimäärin kasvaneet vuosina 2016-19 ja 2018 tehtiin ennätyshakkuut. Valtioneuvoston selvityksessä metsätalouden osuus vesistöjästä todettiin merkittävästi aiempaa suuremmaksi.

Maankäyttö- ja rakennuslaissa uusien yleiskaavojen metsätalousmailta poistettiin maisematyölupavelvoitteen asettamismahdollisuus. Mahdollisuutta on käytetty esimerkiksi luontoarvojen tai maisema-arvojen turvaamiseksi, mistä syystä ympäristöjärjestöt pitävät lakimuutosta heikennyksenä. Kaivoslakiin tehtiin vuonna 2019 muutos, joka sallii ympäristövaikutusten arvioinnin joissain tapauksissa myöhemmin kuin aiemmin. Hallitusohjelman kaivoslainsäädännön uudistuksessa yhtenä lähtökohtana on ympäristönsuojelun tason parantaminen.

Haitallisten vieraslajien levinneisyys on kasvanut. Lajien torjuntaa ovat pitkälti tehneet ympäristöjärjestöjen hankkeet ja vapaaehtoiset.

Suomi on onnistunut siinä, että luonnon monimuotoisuus on noussut yhteiskunnalliseen keskusteluun. Leikkaukset rahoituksesta heikensivät kuitenkin luonnonsuojelun toimintaa. Vuoden 2019 hallitusohjelma lupaa muutosta parempaan. Luonnon monimuotoisuutta on edistetty myös EU Life -rahoituksella.

Luontolahjani satavuotiaalle -kampanjassa kerättiin yli 8 000 hehtaaria uusia suojelualueita yksityisiltä maanomistajilta, kunnilta ja valtiolta. Hossaan perustettiin kansallispuisto vanhojen metsien suojelemiseksi. Soidensuojelulle valmisteltua täydennysohjelmaa toteutettiin valtion maiden osalta.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (2014–2025) toimeenpanoa jatkettiin. Ohjelma perustuu maanomistajien vapaaehtoiseen metsien suojeluun ja luonnonhoitoon. Metsäluonnon monimuotoisuuden huomioimista talousmetsissä on edistetty myös esimerkiksi Monimetsä-hankkeessa, metsäsertifioinnilla sekä päivittämällä metsänhoitosuosituksia.

Uhanalaisten lajien suojelun toimintaohjelma valmistui vuonna 2017. Rahoitusvaje on rajoittanut toteutusta, ja uhanalaistuminen on jatkunut. Suden metsästystä kokeiltiin, mutta se lopetettiin 2016 susikannan vähennyttä. Myönteinen esimerkki on saimaannorpan suojelu.

Suomen tulee:

- rahoittaa ja edistää tutkimusta lainsäädännön ja kestävä maankäytön tueksi
- ylläpitää ja kasvattaa luonnonsuojelun rahoitusta
- varmistaa viranomaisille riittävät resurssit sekä edistää luvituksen, valvonnan ja neuvonnan yhteistyötä
- edistää aktiivista luonnonhoitoa ja ennallistamista
- huomioida lainsäädännön uudistuksissa luonnon monimuotoisuus ja ympäristönsuojelu hallitusohjelman mukaisesti
- vaikuttaa siihen, että EU-rahastot huomioivat EU:n suojelutavoitteet ja Euroopan vihreän kehityksen ohjelman sekä tukevat luonnon kestävä käyttöä ja luonnonsuojelua
- pitää viljely- ja metsämaiden puhtaus nykyisellä hyvällä tasolla.

Arviointiin osallistuneet järjestöt: Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo ry, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, Suomen luonnonsuojeluliitto ry, WWF Suomi sr

SDG 16: Rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto

trendi: negatiivinen

Suomen haasteena on, että yhteiskunnallinen polarisaatio on vahvistunut, ja erityisesti turvapaikanhakijoita ja muslimeja vastaan suunnattu vihapuhe on lisääntynyt. Myös tuntemattomien verkon kautta lapsiin kohdistama vihapuhe, kiusaaminen sekä seksuaaliseen toimintaan houkuttelu ovat lisääntyneet. Yhdeksäsluokkalaisista 10 prosenttia on joutunut väkivallalla uhkaamisen kohteeksi.

Istanbulin sopimuksen toteuttamiseksi Suomea on kehoitettu viipymättä ottamaan käyttöön selkeät toimintatavat ja ohjeistus naisten ja lasten suojelemiseksi.

Vuonna 2019 voimaan tulleen tiedustelulain yhteydessä kansalaisten yksityisyydensuoja kapeni, koska seulonnassa viranomaisten haltuun voi jäädä suuri määrä yksittäisten kansalaisten viestintää.

Suomalaiset yritykset vievät aseita maihin, jotka ovat osallisina sodissa tai kansainvälisten raporttien mukaan rikkovat ihmisoikeuksia.

YK:n ihmisoikeuskomitea ja -neuvosto ovat toistuvasti kiinnittäneet huomiota kaikesta asepalveluksesta kieltäytyvien totaalkieltäytyjien asemaan Suomessa, ja ihmisoikeusneuvosto on kehottanut Suomea varmistamaan, että siviilipalvelusasiat säilyvät siviilien päätösvallassa.

Suomi on onnistunut aktiivisesti muistuttamaan YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 – naiset, rauha ja turvallisuus – toimeenpanosta kansainvälisillä areenoilla ja on aloittanut ensimmäisten maiden joukossa päätöslauselman 2250 – nuoret, rauha ja turvallisuus – kansallisen toimeenpanosuunnitelman laatimisen. Nuoret ja nuorisjärjestöt ovat ottaneet vahvan omistajuuden prosessista.

Suomi on ulkopoliitikassa korostanut konfliktinehkäisyä, rauhanvälitystä, dialogiprosesseja ja konfliktien juurisyihin puuttumista. Nämä tavoitteet on toimeenpantu osittain.

Puolustuselonteossa kriisinhallintaoperaatioiden osallistumisen tavoitteeksi asetetaan kansallisen puolustuskyvyn kehittäminen. Rauhanvälitystyöhön 2019 esitetty määrärahakorotus oli kauan kaivattu askel oikeaan suuntaan. Suomi nosti johdonmukaisesti keskusteluun oikeusvaltioperiaatteet toimiessaan EU:n puheenjohtajana syksyllä 2019.

Suomalaiset toimijat ovat tukeneet haurassa valtioissa naisten, lasten, nuorten ja vammaisten ihmisten oikeuksia ja osallisuutta sekä sukupuolten välistä tasa-arvoa.

Eduskunta hyväksyi 1.3.2019 siviilipalveluslain muutoksen. Jatkossa kaikki täydennyspalvelukseen hyväksytyt reservinkieltäytyjät on vapautettu armeijan palveluksesta automaattisesti.

Suomen tulee:

- laatia rauhanpoliittinen ohjelma vihapuheen vähentämiseksi ja väkivaltakulttuurin

muuttamiseksi rauhankulttuuriksi

- laatia Lantaroten sopimukselle toimeenpano-ohjelma, joka kattaa sopimuksen koko sisällön.
- suojella paremmin paperittomia lapsia ja varmistaa heille kuuluvat opetus- ja terveydenhuollon palvelut
- lopettaa ase- ja sotatarvikevienti sotaa käyviin maihin
- leikata sotilasmenoista ilmastonmuutokseen varautumiseksi ja sopeutumiseksi ja suunnata varat sekä kansallisesti että kansainvälisesti kaikkein köyhimmille ja köyhimpiin maihin
- tukea uusien rauhantoimintamallien syntymistä tuomalla yhteen monenkeskisiä, yksityisen sektorin ja järjestökentän toimijoita sekä kannustamalla monitoimijahankkeita ja -ohjelmia
- luopua totaaliikieltäytyjien rangaistuksista ja varmistaa, ettei siviilipalvelus ole pidempi kuin lyhin varusmiespalvelus
- tiukentaa aselainsäädäntöä ja valvoa lainsäädännön noudattamista nykyistä tehokkaammin.

Arviointiin osallistuneet järjestöt: Aseistakieltäytyjäliitto ry, Suomen Rauhanliitto ry, WIPLF Suomen osasto ry (Women's International League for Peace and Freedom), Suomen Sadankomitea ry, Suomen Lähetysseura ry, Pelastakaa Lapset ry, Suomen YK-liitto ry.

Tavoite 17: Yhteistyö ja kumppanuus

trendi: neutraali

Suomen haasteena on, että olemme sitoutuneet kanavoimaan 0,7 prosenttia bktl:sta kehitysyhteistyöhön jo 50 vuotta sitten, mutta tavoitteeseen on päästy vain kerran. Lisäksi marginaalissa elävät ovat edelleen liian syrjässä niin Suomessa kuin kehitysmaissa. Vammaisten merkityksellinen osallistuminen työelämään ja yhteiskunnalliseen päätöksentekoon on edelleen poikkeuksellista. Myöskään seksuaalivähemmistöjä ja työttömiä ei ole aktiivisesti otettu mukaan kestävän kehityksen edistämiseen.

Kehitysrahoituksen leikkausten seurauksena Suomen kumppanuuksien määrä kansainvälisesti on kaventunut, pieniä kumppanuuksia on kadonnut ja erityisesti vapaaehtoistoiminta on kärsinyt.

Yritysyhteistyötä on painotettu voimakkaasti. Yksityisen sektorin kehitysyhteistyötoimijoiden kohdalla on vaadittava yhtä tarkkaa laadullista ja määrällistä raportointia sekä yhteisten kestävän kehityksen arvojen noudattamista kuin järjestöjen kohdalla. Markkinaperustaisuuden nousu kestävää kehitystä edistäväksi toimintatavaksi uhkaa jättää kaikkein haavoittuvimmat jälkeen.

Yksityisen sektorin panosta tarvitaan, jotta kestävä kehitys saavutetaan, mutta mikään toimija ei yksin tule saavuttamaan tavoitteita. Pienemmällä panoksella voidaan tehdä enemmän suuntaamalla kestävä kehityksen rahoitusta strategisemmin ja hyödyntämällä olemassa olevaa arviointi- ja tutkimustietoa.

Suomi on onnistunut kehitysyhteistyössään sitoutumaan pitkäjänteisesti ja johdonmukaisesti kumppanimaihinsa. Suomi on myös vahvasti sitoutunut sääntöpohjaiseen toimintaan ja panostanut kansainvälisesti erityisesti verojärjestelmien kehittämiseen.

Suomessa järjestöt työskentelevät erityisesti tietoisuuden lisäämiseksi kestävästä kehityksestä ja globaalisti kumppanijärjestöjen hallinnollisen osaamisen kasvattamiseksi. Kumppaneiden suunnittelu- ja raportointikapasiteetin vahvistaminen on kasvattanut valmiuksia tunnistaa myös oman työn linkittyminen kestävä kehityksen tavoitteisiin.

Ohjelmaturkijärjestöjen ohella myös vapaaehtoisuuteen perustuvilla kansalaisjärjestöillä on mahdollisuus saada tukea kehitysyhteistyöhön, mutta tuettavien järjestöjen määrä on voimakkaasti laskenut.

Kaudella 2016–2019 kestävä kehityksen toimikunta vauhditti Agenda2030:n toimeenpanoa ja kytkevä osaksi kansallista kestävä kehityksen työtä. Toimikunnassa ovat edustettuina ministeriöiden ja puolueiden lisäksi elinkeinoelämä, kunnat sekä laaja otos kansalaisyhteiskuntaa. Lisäksi tutkijoista koostuva asiantuntijajaneeli sekä nuorisodelegaatit haastoivat ja arvioivat kestävä kehityksen toimikunnan työtä ja yhteiskuntasitoumuksen edistymistä. Jatkossa myös työttömien ja vammaisten nuorten ääni tulee saada paremmin kuuluviin.

Suomen tulee:

- lunastaa lupauksensa kehitysyhteistyön ja kestävä kehityksen rahoituksen kasvattamiseksi
- seurata nykyistä tarkemmin ja ohjeistaa yksityiskohtaisemmin yksityisen sektorin yhteistyössä arvopohjaisen kumppanuuden toteutumista
- asettaa kestävä kehityksen arvopohja ja ihmisoikeusperustaisuus edellytykseksi kaikille hankkeille ja rahoitukselle
- painottaa kestävä kehityksen tavoitteiden etenemistä seuraavien delegaattien valinnassa monimuotoisuutta ja laajamittaista osallistamista
- eritellä valtion talousarvioesityksissä, mihin asiakirjoihin määrärahojen kohdentaminen pohjautuu, ja läpinäkyvyyden parantamiseksi nämä asiakirjat on julkistettava

Arviointiin osallistuneet järjestöt: Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Suomen Lähetysseura ry, Suomen YK-liitto ry.